

МОВА І ЧАС

<https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.98.6>

УДК 81'272:811.161.2(089.3)Марусик

ВИКЛИКИ «МОВНОГО ПИТАННЯ» В УКРАЇНІ (НА МАТЕРІАЛІ АФОРИЗМІВ І СЕНТЕНЦІЙ Т. МАРУСИКА ПРО МОВУ)

ГЛУХОВЦЕВА

Катерина Дмитрівна,

доктор філологічних наук, професор кафедри української мови, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

с. Розсошенці 22/12, Полтавський район, Полтавська область, 38751;

e-mail: hlukhovtseva@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5581-2204

Kateryna

HLUKHOVTSEVA,

doctor of philological sciences, professor of the department of the Ukrainian language,

SI "Luhansk National Taras Shevchenko University";

with. Rozsoshentsi 22/12, Poltavskyi district, Poltava region, 38751;

e-mail: hlukhovtseva@gmail.com

ГЛУХОВЦЕВА

Ірина Ярославна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології та журналістики,

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля;

с. Розсошенці 22/12, Полтавський район, Полтавська область, 38751;

e-mail: irynayaroslavna@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3265-4733

Iryna

HLUKHOVTSEVA,

candidate of philological sciences, associate professor of Department of Ukrainian Philology and of Ukrainian journalism,

East national university named after Volodymyr Dahl;

with. Rozsoshentsi 22/12, Poltavskyi district, Poltava region, 38751;

e-mail: irynayaroslavna@gmail.com

Афоризми, розлогі й стислі судження, сентенції – це той пласт культурного надбання нації, який спроможний у простій, популярній і образній формі репрезентувати пересічному громадянину України мудрослів'я як національне потужне багатство. У книзі Тараса Марусика «30 років Незалежності: мовні акти, які змінюють Україну» вони виконують кульмінативну й актуалізувальну функції. У них майстерно й уміло визначено місце української мови в інформаційному просторі країни, показано й оцінено дії владних структур з цього питання, зроблено спробу розвіяти відомі фейки про державну мову тощо.

Ключові слова: афористика, афоризм, сентенція, антоніміїні протиставлення, перифраза, пейоративне забарвлення.

Увага українського суспільства до мови, викликана збройною агресією Росії проти України та загрозами гібридної війни, актуалізувала низку соціолінгвістичних та правових питань, серед яких і такі, як мовне будівництво та мовна політика в державі [Заблоцький 2007; Василенко 2016], особливості функціонування державної мови в різних суспільних сферах [Масенко 2008], вплив мови на суспільство та суспільства на мову [Бестерс-Дільгер 2010], вітальність мови [Андрієнко 2011], формування мовної особистості в сучасних реаліях [Селігей 2010] та ін. Тому такими важливими для сьогодення є образні висловлювання про мову знакових постатей української культури, сентенції відомих громадських діячів, у яких влучно, точно, зрозуміло й стисло подано характеристику сучасної мовної ситуації та викликів, пов'язаних з нею. Афоризми, розлогі й стислі судження, сентенції – це цілий пласт культурного надбання нації, який спроможний у простій, популярній і образній формі репрезентувати мову пересічному громадянину України як національне потужне багатство. Їх можна використовувати в освітній та пропагандистській діяльності.

Книга Тараса Марусика «30 років Незалежності: мовні акти, які змінюють Україну» (друге видання, Київ: ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2022) передусім засвідчила особливості прийняття законів про функціонування української мови в Україні та дискусії навколо питань, закладених в основну цих

нормативних документів. Проте при вирішенні основних завдань цього дослідження автор виявляє неабияку креативність у характеристиці особливостей виборювання громадянами країни права на повноцінне функціонування українського слова як засобу комунікації, інформування. Він подає оцінку діяльності в цій галузі тих державних діячів, місія яких має полягати в захисті й відстоюванні прав державної мови в Україні. Мовні питання в цій праці розглянуті через призму автора як елітарної мовної особистості, що через усе життя проніс бережне ставлення до мови: *Мова. Ці чотири літери кожному промовляють щось своє, неповторне. Моє починалося з батьківської хати, бібліотеки, у якій було багато словників. Тато привчив мене до них. Ще досі багато хто і після 15 років небуття згадує, як він твердо, але завжди коректно виправляв русизми* (МТ 2022: 50). Цю батьківську практику Тарас Марусик називає «одним із ... фронтів боротьби за майбутню незалежну Україну», що сприяла зародженню в автора книги «*майбутньої боротьби за Мову*» (МТ 2022: 6). На сторінках аналізованої праці Тарас Марусик постає перед нами як майстер висловлювань афористичного типу, автор правдивих і влучних сентенцій про сучасний стан мовної політики, у яких вдало використані антоніміїні протиставлення слів (словосполучень), зіставлення явищ і процесів, перифрази, розмовна лексика та інші засоби образності.

Нині боротьбу за повноцінне функціонування української мови автор передусім вбачає в донесенні правдивої інформації про реалії теперішнього протистояння між росією й Україною та між опонентами всередині держави, для чого він слушно вводить у свою сентенцію комплементарні антоніми, що позначають протиставлення явищ, наявність одного з яких мало б унеможливити наявність іншого. На думку Тараса Марусика, український народ і сьогодні, як і колись, має боротися за свою незалежність проти зовнішнього і внутрішнього ворога, адже маємо *Два в одному: москаль внутрішній і москаль зовнішній* (МТ 2022: 50). Це антоніміїне протиставлення, імовірно, виникло за аналогією до назви праці М. Драгоманова «Турки внутрішні і турки зовнішні» та статті В. Овсієнка «Варяги внутрішні і варяги зовнішні», що свідчить про інтертекстуальність праці публіциста.

Тривалу політику диглосії в різні історичні періоди автор саркастично називає *диглосією-двомовністю*: *А диглосія-двомовність – це свідомий вибір мови спілкування, який диктує суспільство* (МТ 2022: 358). Але лексему *свідомий* тут варто було б взяти в лапки, бо вжита вона в значенні ‘нав’язаний політикою владної верхівки’. У цьому висловлюванні використано прагматичні антоніми [Загнітко 2012 I: 58], основою яких стало не стільки семантичне протиставлення слів, скільки регулярне вживання їх як опозитів у мовленні філологічної спільноти (*диглосія – двомовність*). За цієї мовної реальності пропагувалася престижність російської мови, доводилися переваги її поліфункційності, розвиненості терміносистеми тощо. Тому Тарас Марусик називає цей період часом боротьби за українську мову: *Боротьба за українську мову – це боротьба проти Російської імперії в її історичних різновидах* (МТ 2022: 3). Наразі, після більш як трьохсотлітнього пригнічення українського народу, русифікації низки її ареалів, коли вже маємо наслідки цієї мовної політики, автор робить акцент: *Регіонали пропонують офіційну легітимізацію розпаду української нації на дві нації* (МТ 2022: 45).

Навіть за часів незалежності країни впродовж 30 років боротьба за повноцінне функціонування української мови продовжується. Її перебіг відомий журналіст майстерно демонструє, уживаючи контекстуальні протиставлення *мовна політика – війна*. Якщо під першим поняттям традиційно розуміють ‘сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на розвиток мовної системи у певному напрямі’ [Загнітко 2012 III: 74], тобто законодавче мирне врегулювання мовних відносин у країні, то друге, як відомо, означає організовану збройну боротьбу між державами (СУМ 1970 I: 669). Відповідно шлях проведення т. зв. офіційної «мовної політики» автор трактує як протиборство держави / влади з корінним українством. Пор. таке твердження: *Усі ці роки, попри поодинокі зусилля окремих осіб і структур, така «мовна політика» має всі ознаки війни української держави з «мовою корінного населення» цієї держави* (МТ 2022: 58).

Нерідко протиставлення створені шляхом зіткнення в одному текстовому просторі полісемів з прямим і переносним значенням, при цьому актуалізовано їхній стилістичний потенціал. Так, Тарас Марусик уводить у висловлювання лексему *гендляр*, уживану із зневажливим забарвленням ‘баршишник, спекулянт’ (СУМ 1971 II: 49). Вона виконує тут текстотворчу функцію і є основою для слова *гендль*, яке набуває, імовірно, значення ‘спекулятивна торгівля’. У контексті номен *гендль* протиставлений лексемі *продаж*, похідній від *продавати* з переносним значенням ‘з корисливих міркувань діяти підступно, віроломно по відношенню до кого-, чого-небудь, зраджувати’ (СУМ 1977 VIII: 164). Автор мовне питання розгортає на тлі прецедентної ситуації вигнання торговців із храму Ісусом Христом: *Мова – це, перефразовуючи відомий вислів, храм буття, а тому гендлярі у цьому храмі не мають право торгувати. Бо це – не гендль, а продаж майбутнього. Тому ми, громадські діячі, небайдужі громадяни, мусимо пильнувати за нашим спільним храмом, бо ми не меншою мірою відповідальні за долю нашої землі* (МТ 2022: 210). Зіставленням лексем *гендль* – *продаж* автор підкреслює, що маніпуляцію свідомістю електорату депутатів слід розуміти як зраду інтересів українського народу.

Володимир Заблоцький, політолог, викладач, у дослідженні «Мовна політика в Україні: стан та напрями оптимізації» переконує, що утвердження в статусі державної однієї мови «цілком відповідає загальноприйнятій світовій практиці, оскільки мова належить до визначального чинника консолідації населення й комунікації в межах держави» [Заблоцький 2007]. В іншому ж разі маємо враховувати, як зауважив А.П. Загнітко: «Розхитування мовної ситуації тільки посилюватиме незадоволення однієї групи населення щодо іншої, збереження ж сучасної ситуації є гарантом цілеспрямованого поступу Держави в її цілісності й консолідованості» [Загнітко 2011].

Цю ж думку обстоює і всіляко пропагує Тарас Марусик, формулюючи її з використанням зіставлення двох понять «просто засіб спілкування» і «засіб спілкування з конституційно закріпленим статусом державної мови»: *Українська мова – це не просто засіб спілкування, а один із конституційних фундаментів держави* (МТ 2022: 4). Розуміючи значення української

мови як державної для збереження України, публіцист указує на це: *Питання державного статусу української мови має стратегічну вагу в контексті цілісності держави* (МТ 2022: 76).

На вимогу часові, у реаліях нинішнього життя, пов'язаних із активними бойовими діями росії проти України, Тарас Марусик ставить питання досить гостро. Але жорсткість формулювань не виключає їхньої правдивості й нагальності. Першим аргументом на користь повноцінного функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя публіцист вважає розширення її функцій як державної, попри протистояння опонентів із цього питання: *Державність української мови – основа Української держави. Зараз хто проти цього, є державним злочинцем* (МТ 2022: 343). Другим аргументом є розширення інформаційного простору мови корінного народу України, повсюдне використання її як духовного, суспільно-політичного інтегратора: *Якщо ти говориш українською – отже, ти за Україну... Державна мова – це те, що має об'єднувати нашу націю... А зараз, якщо ти розмовляєш російською, ти підтримуєш ворога тим самим* (МТ 2022: 347). У цих висловлюваннях використання словосполучень *говориш українською – розмовляєш російською* має всі ознаки протиставлення, а опозиція *хто за – хто проти* вербально не повністю виражена (читач її має домислити). Така побудова сентенцій сприяє підкресленню, увиразненню несумісності мовних реалій, які попри все співіснують в одному просторі й часі.

На мовній грі побудована сентенція щодо наявності в суспільстві протиріччя між правлячою верхівкою та громадськими активістами, які стійко боронять незалежність України, а значить і мову цієї держави. Звернімо увагу на опозицію *інші держави – «українська» держава*. Енантіосемія залапкованого епітета «українська», тобто 'антиукраїнська', 'антинародна', 'не своя', дає можливість завуалювати проблему непатріотичності правлячої верхівки в державі: *Українська нація в обороні мови й ідентичності перемогла інші держави, переможе й «українську» державу* (МТ 2022: 347). Контекстуальне протиставлення *державне – громадське* так само доповнює ідею неодновимірності мовної політики в Україні: *Особливість ниніш-*

ньої мовної політики в Україні полягає в тому, що вона розпадається на дві політики, які часто не доповнюють одна одну, а протистоять одна одній: на державну і громадську мовні політики (МТ 2022: 234).

Сентенції Тараса Марусика нерідко позначені уживанням лексем, що номінують поняття, об'єднані семою 'боротьба'. Це найменування *фронт, війна, дрейф, перемога, новий етап, новий період: Україна здобула історичну перемогу на мовно-цивілізаційному фронті у війні з Росією (2019 рік)* (МТ 2022: 5); *Нинішній закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної», ... незважаючи на суттєве пом'якшення тексту внаслідок численних поправок, увійде в українську історію як новий етап у нашому, на жаль, повільному дрейфі дорогою, на якій все чіткіше проступає напис «Геть від Москви!»*. Але це лише початок нового періоду (МТ 2022: 10).

Визначаючи проблемні місця мовної політики в Україні, Тарас Марусик об'єднує їх просторовими метафорами *мовна карта, мовне поле* (див. у прикладах нижче), на яких асоціативно представлені непослідовні дії владних структур у підтримці політики за повноцінне функціонування української мови в державі, що продукують ті чи інші виклики.

Так, перший серед них – лицемірна підтримка мовного законодавства. Знову думка підкріплена контекстуальними антонімами: цього разу *підтримувати – гальмувати*, пор.: *Одна рука начебто підтримує розвиток державної мови, а інша – гальмує, але без «начебто»* (МТ 2022: 58).

Тарас Марусик гостро означає бачення мовної політики оточення В. Януковича, називаючи цей час *«періодом мовного геноциду українського народу»*. Не випадково він хоч прямо і не номінує, та все ж формує внутрішню форму тексту протиставленням понять *надумані вороги народу – справжні вороги народу: Щоб подолати наслідники п'ятирічного мовного геноциду імені Януковича-Азарова-Колесніченка-Ківалова та інших осіб, треба хоча б трохи витягати уроки з валідольної історії України і не займатися взаємопоборюванням між захисниками прав українськомовних громадян України, а консолідувати всі зусилля проти справжніх ворогів запровадження нових мовних правил в Україні* (МТ 2022: 161). Саму історію

боротьби за утвердження української мови в Україні публіцист влучно називає *валідольною*, що можна вважати лейтмотивом усієї книги автора. (Згадаймо іншу медичну метафору, відоме твердження українського письменника і громадського діяча початку ХХ ст. Володимира Винниченка: «Українську історію не можна читати без бром», – яке ще інтерпретують як «історичний бром»).

Другий виклик – орієнтація на політичну позицію росії щодо України в попередні періоди президентських правлінь періоду Незалежності.

Тарас Марусик виявляє креативність, майстерність і при розвінчуванні міфів про українську мову. Так, говорячи про безкінечну винахідливість кремлівської риторики у дискусіях з опонентами, публіцист використовує опозицію словосполучень *очорнювання ворогів і відбілювання себе самих*, що допомагає створити колорит контрасту. Крім того, він, по суті, констатує, що вже 150 років пропагандисти росії повторюють одні й ті ж фейки про українську мову, придумуючи «нові» мотиви й форми їхньої подачі. Отже, письменник створює цим самим сатирично конотований текст: *Московська риторика, коли це стосується очорнювання ворогів, справжніх чи уявних, або відбілювання себе самих, уявних, винахідлива до безконечності. Берегів там немає. Якщо якихось 150 років тому казали, що української мови «не було, немає і бути не може», що так звану українську мову придумали деякі малороси й особливо поляки, бо це «є та сама російська мова, лише зіпсована впливом на неї Польщі», а якихось 100 років тому стверджували, що Україна – то австрійська вигадка, то тепер цю риторику успішно розвинула дублер Сергія Лаврова, офіційний представник МЗС Російської Федерації Марія Захарова (МТ 2022: 67). Йдеться про те, що вона «виявила» в законопроекті про державну мову № 5670 «мовний геноцид». Насправді Т. Марусик своє сприйняття такої ситуації характеризує так: *Вони постійно виходять за межі «мовного поля» і займаються прямою антиукраїнською політикою (МТ 2022: 70).**

Третій виклик – підтримка вивчення російської мови в школах та в інформаційному просторі України. Т. Марусик вбачає суперечливість і лицемірство влади в тому, що, наприклад, у

школі № 76 м. Києва, що носить ім'я Олеса Терентійовича Гончара, викладають російську мову. Цей факт публіцист характеризує метафорично, називаючи *посмертним ляпасом авторові фактично забороненого роману «Собор» і послідовному оборонцеві української мови* (МТ 2022: 63).

Визнаючи, що *«російська мова є одним із ключових інструментів під час інформаційної війни між Росією й Україною»* (МТ 2022: 366), Тарас Марусик не випадково зазначає, що мовну карту країни поповнюють проблеми мови в засобах масової комунікації: *Переважання російської мови в інформаційному просторі України призвело до «сформованої імперією потреби українських громадян споживати інформацію та розваги російською мовою, що обернулося накиданням потреби й далі бодай почасти належати до імперії...»* (МТ 2022: 384). У цьому контексті словосполучення *сформована потреба* номінує неминуче переростання цієї ситуації, коли *потреба стає нав'язаною (накинutoю)*.

Четвертий виклик – ігнорування пам'ятних дат, зокрема вшанування сторіччя від дня народження професора Гарвардського й Колумбійського університетів, почесного доктора Альбертського, Лундського та Харківського Юрія Шевельова (МТ 2022: 65), адже: *У час, коли адекватні люди, яких, вірю, переважна більшість, вшановують свого вченого, для окремих його теперішніх земляків – передовсім, харківських персонажів Гепи і Допи – німець, який обрав українське в часи окупації, може бути лише фашистом* (МТ 2022: 65). Показово, що сформульовані ці тези з використанням перифраз, що нібито підсвічують той чи той предмет (особу), образно характеризуючи дійсність. З допомогою цих художніх засобів публіцист, з одного боку, називаючи відомих історичних осіб, вербалізує їхній внесок в історію культури і науки, а з іншого, – уводить розмовні елементи для називання харківських претендентів на посаду мера міста, що є засобом створення сарказму, розвінчування сепаратистів-регіоналів.

Наступний виклик автор сформулював так: *Мова зовнішньої реклами – це одне проблемне місце на мовній карті України* (МТ 2022: 46).

Визначальна метафора в аналізі внутрішньої мовної, а ширше – інформаційної, політики та її залежності від зовнішніх агресивних настанов, – **«джентельменський набір»** неправдивих тверджень. Заслугу Тараса Марусика вбачаємо в тому, що він перераховує основні фейкові докази українофобів, указує на їхню безперспективність: *«Насильницька українізація», «перекручування російської історії», «брехня про геноцид українців», кількість росіян (російськомовних) – це основний «джентельменський набір» далеко не джентльменів російського політикуму* (МТ 2022: 413). У цьому висловлюванні перифраза *джентельменський набір*, що виникла внаслідок метафоричного перенесення значення народнорозмовного (з експресивним відтінком) фразеологізму (завичай уживане як ‘набір якихось речей, обов’язкових для справжніх чоловіків’), нашаровується внаслідок контекстуального зіткнення на значення словосполучення *далеко не джентльмени (російського політикуму)* і сприймається як оксиморон, що будується на поєднанні контрастних за змістом понять. Мета цього засобу – наголосити на незвичайності зіставлюваного та вказати на неприродність таких обставин.

Думаємо, вже відзначено, що автор аналізованих висловлень для підкреслення їхньої пейоративної конотації, маніпулятивної функції нерідко використовує графічні засоби лапки для виділення сказаного, як-от: *Захисників «прав російськомовних» насправді більше турбує право України на відрубне від Росії існування* (МТ 2022: 70).

Особливої уваги при аналізі сентенцій Тараса Марусика про мову заслуговують вторинні номінації офіційних документів та їхніх авторів, що народилися в усній народній практиці для характеристики українофобів. Скажімо, поряд із офіційною назвою законопроекту Ківалова–Колесніченка та їхніми прізвищами (*Прихованою метою законопроекту Ківалова–Колесніченка є легітимізація русифікації України, яка здійснюється нинішньою владою на вимогу Росії* (МТ 2022: 82)) автор використовує й такі: *законопроект Кі-Ко* (МТ 2022: 87–88); *Цей депутат сьогодні найбільше відомий своїми прізвиськами «Народний Підрахуй» і «Серьожка-підрахуй»* (МТ 2022: 83); *«Підрахунвейбіни»* (С. Ківалов і В. Колесніченко), *кремлівський*

загранотряд (у сенсі загороджувальний, а не закордонний), перші «троянські коні» Кремля, що зайшли в «нашу Трою» і стали авторами антидержавного закону «Про засади державної мовної політики» (МТ 2022: 143). Та сама семантична модель використана для номінації інших діячів політики, культури: <...> «велика риба» – професорка кафедри російської мови, заступник Дмитра Табачника, директор Українського центру оцінювання якості освіти Ірина Зайцева, соратниця «регіоналів» Олександра Єфремова, Віктора Тихонова, Валерія Голенка (МТ 2022: 230); головний «кровосіс» України і «гаспадин да паши ви» – М. Азаров (МТ 2022: 50); «гаманець» Авакова (так називали Ігоря Котвіцького) (МТ 2022: 177). Ці засоби сприяють створенню сатиричної чи гумористичної конотації тексту, яка увиразнює безперспективність спроб українофобів у боротьбі за мовні права українського народу.

Цінний для нас публіцистичний контекст Тараса Марусика і тим, що він пропонує власну дефініцію поняття «українська мова» у зіставленні з «рідна мова», «державна мова», «мова громадянства», якими часто маніпулюють опоненти мовної політики: **Українська** – це не лише **рідна мова** для більшості українців, не лише державна, але й мова громадянства (МТ 2022: 146); **Рідна мова** більшості українців відрізняється від **рідної мови** більшості представників владного політикуму (МТ 2022: 143).

При розгляді мовних питань Тарас Марусик ратує за точне формулювання основних положень мовного законодавства, указує на різну природу таких понять, як **державна мова** і **мови національних меншин**: **Поняття «державна мова» і «мова національних меншин» мають різну природу: державна мова є невід'ємним атрибутом конституційного ладу держави, у той час як використання мов національних меншин є одним із елементів забезпечення прав національних меншин** (МТ 2022: 165).

Для історичного майбутнього України розрізнення цих понять є дуже важливим, як і тлумачення мови не лише як засобу спілкування. Відомий публіцист хоч не дає прямої відповіді на це питання, але увиразнює внутрішню форму відповіді в риторичній фігурі: *Чи гинули б люди за мову, чи вбивали б їх*

за неї, якщо мова виникла й існувала лише для того, щоб забезпечити спілкування? (МТ 2022: 208). Ніби відповідаючи на поставлене запитання, Тарас Марусик підкреслює: *Стаття 10 Конституції України означає, що статус української мови як державної повністю відповідає державотворчій ролі української нації, яка історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення і дала офіційну назву державі, та є однією з основ конституційного ладу в Україні* (МТ 2022: 393). Але перипетії мовних дискусій у нашій країні змушують автора книги звернутися до характеристики засад мовної політики в країнах Європи, зіставити їх з тими, що їх хочуть утвердити опоненти охоронців конституційних прав української мови в Україні: *Важко уявити дискусію між британцями, французами чи німцями про актуальність питань розвитку чи захисту їхніх мов...* (МТ 2022: 270). Це зіставлення спонукає до висновку про політичні маніпуляції в українському суспільстві.

Загалом книга Тараса Марусика «30 років Незалежності: мовні акти, які змінюють Україну» – це документальні свідчення учасника й очевидця боротьби за утвердження державного статусу української мови в Україні упродовж перших 30 років. Кульмінативну й актуалізувальну функцію в ній виконують власне образні висловлювання та сентенції автора, що експресивно визначають місце української мови в інформаційному просторі країни, оцінюють дії владних структур з цього питання, розвіюють відомі фейки про державну українську мову тощо. У схарактеризованих образних висловленнях використано систему мовних засобів, центральне місце серед яких займають протиставлення і зіставлення явищ, образів, протилежних по суті, але з'єднаних між собою змістом і загальними внутрішніми рисами.

Важливого значення у висловленнях Т. Марусика про мову й мовну політику в Україні набувають перифрази як тропи, що описово передають найхарактерніші риси, ознаки предмета чи особи, явища. Вони використані для увиразнення, емоційного збагачення тексту, вияву авторського бачення дійсності, створення пейоративного забарвлення тексту.

Особливістю виокремлених висловлень є те, що вони позначені поєднанням слів різного стилістичного забарвлення, увагою до графосемантичних виділень особливо важливих слів і словосполучень, що нерідко є засобом створення гумористичного чи сатиричного забарвлення тексту.

Андрієнко Л.О. Вітальність мови як соціолінгвістична проблема. *Життя у слові: зб. наук. праць*. Київ, 2011. С. 274–275.

Бестерс-Дільгер Ю. Сильні та слабкі сторони Європейської хартії регіональних мов або міноритарних мов: західноєвропейський досвід. *Мовознавство*. 2010. № 1. С. 94–99.

Василенко В. Юридична регламентація статусу офіційної (державної) мови у практиці європейських держав. *Право України*. 2016. № 3. С. 74–83.

Заблоцький В.В. Мовна політика в Україні: стан та напрями оптимізації: автореф. дис. ... канд. політ. наук. Харків, 2007.

Загнітко А.П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012.

Загнітко А.П. Мовне будівництво в сучасній Україні: площини взаєморозуміння. *Слово Просвіти*. 2011. URL: <http://slovoprosivity.org/2011/11/23/movne-budivnytstvo-v-suchasniy-ukraini/> (дата звернення: 03.05.2023).

Масенко Л. Мовна ситуація України: соціолінгвістичний аналіз. *Мовна політика та мовна ситуація в Україні: аналіз і рекомендації*. За ред. Ю. Бестерс-Дільгер. Київ, 2008. С. 96–131.

Селігей П.О. Про виховання мовної свідомості. *Мовознавство*. 2010. № 2–3. С. 176–193.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

МТ 2022 – Марусик Т. 30 років Незалежності: мовні акти, які змінюють Україну. Друге видання. Київ: ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2022.

СУМ – Словник української мови: в 11 тт. Київ: Наукова думка, 1970–1980.

REFERENCES

Andriienko, L.O. (2011). Vitality of language as a sociolinguistic problem. *Life in the word: collection of science works*. Kyiv, 274–275 (in Ukr.).

Besters-Dilger, Yu. (2010). Strengths and weaknesses of the European Charter for Regional or Minority Languages: the Western European experience. *Movoznavstvo*, 1, 94–99 (in Ukr.).

Masenko, L. (2008). Language situation of Ukraine: sociolinguistic analysis. *Language policy and language situation in Ukraine: analysis and recommendations*. Yu. Besters-Dilger, ed. Kyiv, 96–131 (in Ukr.).

Selihei, P.O. (2010). On the education of language consciousness. *Movoznavstvo*, 2–3, 176–193 (in Ukr.).

Vasylenko, V. (2016). Legal regulation of the status of the official (state) language in the practice of European states. *Pravo Ukrainy*, 3, 74–83 (in Ukr.).

Zablotskyi, V.V. Language policy in Ukraine: state and directions of optimization: autoref. thesis ... candidate flight. of science. Kharkiv (in Ukr.).

Zahnitko, A.P. (2011). Language construction in modern Ukraine: planes of mutual understanding. *Slovo Prosvity*. URL: <http://slovoprosvity.org/2011/11/23/movne-budivnytstvo-v-suchasniy-ukraini/> (date of access 03.05.2023) (in Ukr.).

Zahnitko, A.P. (2012). Dictionary of modern linguistics: concepts and terms: in 4 vol. Donetsk (in Ukr.).

LEGEND

MT 2022 – Marusyk, T. (2022). 30 years of Independence: language acts that change Ukraine. Second edition. Kyiv: Vydavnytstvo “Klio” (in Ukr.).

СУМ – Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vol. (1970–1980). Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.).

Статтю отримано 12.05.2023

Kateryna Hlukhovtseva, Iryna Hlukhovtseva

CHALLENGES OF THE “LANGUAGE QUESTION” IN UKRAINE (ON THE MATERIAL OF APHORISMS AND SENTENCES OF T. MARUSIK ON THE LANGUAGE)

Linguistic aphoristics (properly aphorisms, extensive and concise judgments, maxims) is that layer of the nation’s cultural heritage that is capable to represent the language to the average person in a simple,

popular and figurative form to the citizens of Ukraine as a powerful national wealth. In the book of Taras Marusyk “30 years of Independence: language acts that change Ukraine” they perform culminating and actualizing functions. The place of the Ukrainian language in the information space of the country is skillfully defined, the actions of the authorities on this issue are shown, and an attempt is made to dispel known fakes about the state language, etc. The author of this book masterfully used a whole system of linguistic means in his aphorisms and maxims, the central place among which is occupied by the contrast and juxtaposition of phenomena, images that are opposite in essence, but connected to each other in terms of content and generality internal features. Since the author’s maxims fulfill the culminating function in the text of the book, then it can be argued that in the internal form the contrast of phenomena, which are often opposed to each other and embedded in the text are compared.

Of great importance in the linguistic aphorism of Taras Marusyk acquire periphrasis as tropes descriptively conveying the most characteristic features, signs of an object or person, phenomenon. They are used to express emotional enrichment of the text, manifestation of the author’s vision of reality, creating a pejorative coloring of the text.

Taras Marusyk’s aphoristics is marked by the use of one expressions of words of different stylistic colors, colloquial vocabulary in combined with graphic highlighting of articularly important words and phrases, which is often a means of creating a humorous or satirical color of the text.

Key words: aphoristics, aphorism, maxim, antonymic contrasts, paraphrase, pejorative coloring.